

Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны універсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі
«Полацкі дзяржаўны універсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

Ю.Я. Раманоўскі
«28» січня 2023 г.
Рэгістрацыйны № УД 903/23/вуч.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0321-03 «Сацыяльныя камунікацыі»

2023 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0321-03-2023 і вучэбнага плана па спецыяльнасці 6-05-0321-03 «Сацыяльныя камунікацыі». Рэгістрацыйны № 08-23/вуч. ФЭФ ад 04.04.2023

СКЛАДАЛЬНИК:

Алена Сяргееўна Потрасава, старшы выкладчык кафедры сацыяльных камунікацый установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны універсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай сацыяльных камунікацый установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны універсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

(пратакол № 4 ад «30 » 11. 2023 г.);

Метадычнай камісіяй фінансава-эканамічнага факультэта ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны універсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

(пратакол № 11 ад «29 » 12. 2023 г.);

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» займае важнае месца ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй. Мова з'яўляецца галоўным інструментам інфармацыйнага ўзדзеяння, фарміравання грамадзянскасці і патрыятызму, ажыццяўлення сацыяльнага ўзаемадзеяння. Асаблівасці сацыялінгвістычнай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь, павышэнне матывацыі публічнай маўленчай дзейнасці патрабуюць ад вышэйшай школы рыхтаваць не толькі спецыяліста, але і камунікатыўна развітую асобу, білінгвальна падрыхтаваную, якая на дастатковым узроўні можа наладжваць зносіны на нацыянальной мове ў прафесійна-справавой і навуковай сферах.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» далучае студэнтаў да сістэмы нацыянальных каштоўнасцей, спрыяе авалоданню на высокім узроўні маўленчай культуры ў прафесійных зносінах, садзейнічае лагічнасці, выразнасці, правільнасці і дакладнасці маўлення будучага спецыяліста. У працэсе навучання студэнты авалодваюць спецыяльнай тэрміналагічнай лексікай, вучацца граматна, лагічна і паслядоўна выкладаць свае думкі ў вуснай і пісьмовай формах, дарэчна карыстацца моўнымі нормамі ва ўмовах білінгвізму, у залежнасці ад мэтаў камунікацыі працааваць з прафесійна арыентаванымі і навуковымі тэкстамі, весці дакументацыю, выступаць з публічнымі прамовамі і навуковымі паведамленнямі.

Авалоданне студэнтамі праграмай вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» будзе спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь

Мэта вучэбнай дысцыпліны: выпрацааваць у студэнтаў на I ступені вышэйшай адукацыі якасныя ўменні і навыкі эфектыўнага выкарыстання моўных сродкаў у прафесійнай камунікатыўнай дзейнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- замацаваць і ўдасканаліць веды па беларускай літаратурнай мове ў яе вуснай і пісьмовай формах;
- выпрацоўваць ўменні арыентавацца ў тэарэтычных і практычных проблемах функцыяновання беларускай мовы;
- стварыць цэласнае сістэмнае ўяўленне аб функцыянованні мовы ў яе стылевых разнавіднасцях;
- фарміраваць і павышаць культуру маўлення, у тым ліку прафесійнага, будучых спецыялістаў;
- выпрацоўваць уменні і навыкі самастойнага аналізу моўных з'яў;
- спрыяць узбагачэнню слоўнікавага запасу студэнтаў;
- ўдасканаліць навыкі і ўменні якаснага і дакладнага перакладу спецыяльных тэкстаў з рускай мовы на беларускую і наадварот;
- выпрацоўваць у студэнтаў навыкі правільнага, дакладнага, чыстага, выразнага і разнастайнага маўлення;
- сформіраваць уменне мэтазгоднага выкарыстання сродкаў беларускай мовы ў навуковай і практычнай дзейнасці;

- заахвочваць да практычнага ўкаранення атрыманых студэнтамі ведаў у іх прафесійнай дзейнасці;
- выхоўваць павагу да духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны беларускага народа, фарміраваць імкненні да перспектывнага развіцця беларускай мовы;
- спрыяць фарміраванню камунікатыўна развітой асобы, здольнай наладжваць контакты на нацыянальной мове.

Змест вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” карэлюеца са зместам вучэбных дысцыплін “Замежная мова” (знаёмыства з найноўшымі тэхналогіямі, адкрыццямі і тэндэнцыямі ў галіне тэхнікі і інфарматыкі), “Гісторыя беларускай дзяржаўнасці” (фарміраванне і станаўленне беларускага этнасу, нацыі, дзяржаўнасці), “Асновы журналістыкі”.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” фарміруюцца наступныя кампетэнцыі:

універсальная:

УК-9: выкарыстоўваць асноўныя паняцці і тэрміны спецыяльнай лексікі беларускай мовы ў прафесійнай дзейнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць: ролю мовы і маўлення ў працэсе сацыялізацыі асобы; месца і ролю беларускай мовы ў славянскім свеце; паходжанне і этапы развіцця беларускай мовы, фарміраванне яе графічнай сістэмы; персаналіі заснавальнікаў беларускай лінгвістыкі; функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы, іх жанравыя разнавіднасці; спецыфіку сістэмы функцыянальных стыляў беларускай літаратурнай мовы; асаблівасці фарміравання навуковага стылю; адметнасці навуковага і афіцыйнасправавога стыляў і сфераў іх прыменення; структуру лексікі беларускай мовы; асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з рускай; сістэму літаратурных нормаў беларускай мовы;

умець: харектарызаваць асаблівасці функцыянальных стыляў; ствараць тэксты розных жанраў, свядома карыстаючыся моўным матэрыялам, адэкватна стылю, мэце, сітуацыі і тэме выказвання; выкарыстоўваць стылістычныя нормы, згодна з сітуацыяй прафесійных або справавых зносін; аналізаваць асаблівасці беларуска-рускага і руска-беларускага білінгвізму; інтэрпрэтаваць моўную палітыку дзяржавы ў гістарычным контэксце; аналізаваць моўную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе;

валодаць навыкамі і ўмениямі: эфектыўных маўленчых паводзін у розных сітуацыях прафесійных і справавых зносін; карыстацца моўнымі сродкамі беларускай мовы ў практычнай дзейнасці; адэкватна перакладаць навуковыя, спецыяльныя і службовыя тэксты з рускай на беларускую мову і наадварот, улічваючы стылістычную прыналежнасць і асаблівасці лексікаграматычнай будовы тэксту; кампрэсіі і разгортвання навуковай інфармацыі, анатавання, рэферыравання і рэдагавання; пісьменнага афармлення справавых дакументаў.

У рамках адукацыйнага працэсу па дадзенай вучэбнай дысцыпліне студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і

навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфармаваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з вучэбным планам спецыяльнасці 6-05-0321-03 «Сацыяльныя камунікацыі» усяго адводзіцца 60 гадзін, з іх гадзіны размеркаваны наступным чынам: аўдыторныя – 34 гадзін, з іх практычныя заняткі – 34 гадзін; самастойная праца студэнтаў – 26 гадзін.

Перыйяд вывучэння вучэбнай дысцыпліны: 1 курс 2 семестр.

Форма прамежкавай атэстацыі - залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

РАЗДЗЕЛ 1. АГУЛЬНААДУКАЦЫЙНАЯ СФЕРА

Тэма 1. Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры

Судносіны мовы і культуры. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідыматычнасць мовы.

Тэма 2. Сістэмная арганізацыя беларускай мовы

Структура беларускай нацыянальнай мовы. Вызначальныя рысы літаратурнай мовы. Тэртыярыйяльныя дыялекты. Узроўні моўнага развіцця (фанетычны, арфаэпічны, словаўтваральны, лексічны, марфалагічны, сінтаксічны). Стандарты беларускай літаратурнай мовы (“тарашкевіца” і “наркамаўка”). Мова і маўленне. Функцыі мовы і маўлення ў працэсе сацыяльных зносін.

Тэма 3. Беларуская мова сярод іншых моў

Генеалагічная класіфікацыя моў. Моўныя сем'і, групы і падгрупы. Месца беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці моў. Асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з іншымі славянскімі мовамі. Беларуская мова сярод усходнеславянскіх моў. Параўнанне тэкстаў беларускай, украінскай, рускай, польскай, балгарскай і чэшскай моў. Даўнія і новыя запазычанні з іншых моў у беларускай мове. Вывучэнне беларускай мовы ў рэспубліцы і за мяжой.

Тэма 4. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы

Перыядызацыя беларускай мовы. Гістарычны падыход да разумення працэсаў моўнага развіцця. Агульнаусходнеславянская мова (X-XIII стст.) як пачатак фарміравання пісьмовай мовы беларускай народнасці. Дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім Княстве Літоўскім. Старажытныя рукапісныя і друкаваныя помнікі на беларускай мове. Лёс беларускай мовы ў Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Новая беларуская літаратурная мова XIX - пачатку XX стст. Роля Яна Чачота, Францішка Багушэвіча, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў працэсе адраджэння беларускай мовы. Гістарычныя назвы беларускай мовы. Працэсы ўнармавання беларускай мовы: “Беларуская граматыка для школ” Б. Тарашкевіча 1918 г., пашырэнне грамадскіх функцый беларускай мовы ў 1920-я гг., Акадэмічная канферэнцыя 1926 г., рэформа беларускай мовы 1933 г., правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі 1959 г. і 2008 г. Гісторыя графічных сістэм беларускай мовы. Роля беларусаў ва ўдасканаленні кірыліцы. Гісторыя і сучаснасць беларускай лацінкі. Беларускія тэксты, напісаныя арабскай графікай. Аналіз моўных

асаблівасцей тэкстаў, створаных у розныя гістарычныя этапы функцыянавання беларускай мовы.

Тэма 5. Моўная сітуацыя ў Рэспубліцы Беларусь

Стан і статус беларускай мовы ў канцы XX - пачатку ХХІ стст. у Рэспубліцы Беларусь. Сацыялінгвістычныя працэсы. Білінгвізм як аб'ектыўная рэчаіснасць у краінах свету, разнавіднасці і тыпы двухмоўя. Гістарычныя вытокі білінгвізму ў Беларусі. Псіхалагічны, педагогічны, сацыялінгвістычны аспекты білінгвізму. Паняцце моўной інтэрферэнцыі і яе віды. Праблемы інтэрферэнцыі. Феномен “трасянкі”. Аналіз сучасных узоруў інтэрферэнцыі.

Тэма 6. Нормы беларускай літаратурнай мовы

Паняцце моўной нормы. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення. Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэбнікаў, дзеясловаў. Складенне прозвішчаў, імёнаў і геаграфічных назваў. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеней парадунання прыметнікаў і прыслоўяў. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ў беларускай мове. Спосабы перакладу дзеепрыметнікаў з рускай мовы. Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Адрозненні ў кіраванні дзеясловаў і выкарыстанні прыназоўнікаў (па, праз, да, паводле, на, з) у некаторых словазлучэннях у беларускай і рускай мовах. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе. Асаблівасці перакладу з блізкароднасных моў. Спецыфіка беларускай граматычнай сістэмы і яе трансфармацыя пры перакладзе.

РАЗДЗЕЛ 2. НАВУЧАЛЬНА-ПРАФЕСІЙНАЯ СФЕРА

Тэма 7. Лексічная сістэма беларускай мовы

Паняцце лексікі як упрадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбованая), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). Спецыяльная лексіка. Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурыйзм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў).

Тэма 8. Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення

Паняцце тэрміна. Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы.

Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія. Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. Словаутваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтынасць тэрмінаў. Неўласцівія суфіксы і словаутваральныя фарманты беларускага тэрмінаутварэння. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны-полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы.

Тэма 9. Гісторыя і сучаснасць беларускай тэрміналогіі і тэрмінографіі

Прынцыпы выпрацоўкі навуковай тэрміналогіі ў 1920 - 1930-я гг. Крыніцы фарміравання беларускай навуковай тэрміналогіі. Тэрміналогія розных сфер навукова-прафесійнай дзейнасці (гісторыя фарміравання, асаблівасці выкарыстання на сучасным этапе). Слоўнікі галіновай тэрміналогіі ў XX і XXI стст.

Тэма 10. Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы

Стылістычна дыферэнцыяцыя беларускай мовы. Агульная харектарыстыка стыляў беларускай мовы. Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці. Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення. Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Актуальная працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэтмаўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхнолагіі. Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет.

Тэма 11. Навуковы стыль

Агульная харектарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы. Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, высокая частотнасць назоўнікаў роднага склону; зваротныя дзеясловы; асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў; аўтарскае "мы". Частотнасць ужывання агульнанавуковых дзеясловаў і іх роля ў сінтаксічных канструкцыях навуковага тэксту. Роля злучнікаў і злучальных слоў у навуковым тэксле. Складназалежныя сказы. Рубрыкацыя навуковага тэксту. Сродкі апісання аб'екта, прадмета, мэты, задачы, метадаў, высноў, вынікаў даследавання ў навуковым тэксле. Асаблівасці загалоўка ў навуковым тэксле. Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў.

Тэма 12. Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю

Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, члянімасць, лагічнасць. Завершанасць як асноўная ўласцівасць навуковага тэксту. Мойныя сродкі стварэння дакладнасці і лагічнасці. Сродкі сувязі на ўзоруні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя слова). Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя слова). Паказчыкі ступені аб'ектыўнай навуковай інфармацыі, выражэнне суб'ектыўнай думкі, спасылкі на крыніцу інфармацыі. Афармленне цытат і спасылак у навуковым тэксце. Словы-дамінанты ў тэкстах розных навук. Паняцце падмовы навукі (інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі і інш.). Невербалльныя сродкі стварэння дакладнасці (графікі, табліцы, схемы). Этыка навуковых даследаванняў.

Тэма 13. Прыёмы рэдагавання навуковага тэксту

Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце.

Структурнасемантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі. Трансфармацыя складаназалежных сказаў у простию. Адпрацоўка трансфармацыйных прыёмаў кампрэсіі і разгортвання інфармацыі. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі. Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індывідуальнага стылю навукоўца. Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаемасувязь лінгвістыкі і дакладных навук.

Тэма 14. Жанры навуковай літаратуры

Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйнаразмістотная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. Структурнасемантычны аналіз анатацый. Віды анатацый. Бібліографія і тэкст анатацый. Лексіка-граматычныя клішэ анатацыі і рэферата. Складанне анатацый да тэкстаў розных стыляў.

Тэма 15. Афіцыйна-справавы стыль

Асноўныя характеристыкі афіцыйна-справавога стылю. Групы афіцыйнасправавой дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйнаарганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцылярскага штампа. Тэкст службовага дакумента. Правілы афармлення дакументаў. Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстататыя, паведамленне, апісанне. Суразмернасць частак дакумента. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання.

Тэма 16. Культура прафесійнага маўлення

Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленчага этыкету і культуры зносін. Прафесійнае маўленне. Прыёмы эффектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрофонам. Падрыхтоўка да выступлення па відэасувязі.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»
Дзеннная форма атрыманнія вышэйшай адукаты

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін						Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Лабараторныя заняткі	Кіруемая самастойная работа студэнта	Літаратура		
1	2	3	4	5	6	7	8	

РАЗДЗЕЛ 1. АГУЛЬНААДУКАЦЫЙНАЯ СФЕРА

Тэма 1.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры.		2			[1]; [2]; [3], [4];	Творчыя заданні*
Тэма 2.	Сістэмная арганізацыя беларускай мовы.		2			[2]; [7]; [14];	Узаемнае інтэрв'ю / Вусная аўтабіяграфія*
Тэма 3.	Беларуская мова сярод іншых моў.				2	[2]; [10]; [14]; [18]	Індывідуальныя творчыя заданні*
Тэма 4.	Гісторыя беларускай літаратурнай мовы.		2			[2-3]; [6];	Паведамленні презентацыі*
Тэма 5.	Моўная сітуацыя ў Рэспубліцы Беларусь.		2			[1]; [2]; [3], [4]; [16- 18]	Мікрасітуацыя: “Уладкаванне на працу” (рэкруцёр і кандыдат)*

Тэма 6.	Нормы беларускай літаратурнай мовы. <i>Арфаэтічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення. Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэнікаў, дзеясловаў.</i>				2	[1]; [2]; [3], [4]; [16- 18]	Тэставыя заданні*
Тэма 6.	Нормы беларускай літаратурнай мовы. <i>Асаблівасці ўжывання прыслоўяў з лічэнікамі, лічэнікаў з назоўнікамі. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ў беларускай мове.</i>		2			[1]; [2]; [3], [7]; [16- 18]	Марфалагічны практикум: аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў* Разбор памылак.

РАЗДЗЕЛ 2. НАВУЧАЛЬНА-ПРАФЕСІЙНА СФЕРА

Тэма 7.	Лексічная сістэма беларускай мовы. <i>Праект 1 “Прафесійная самарэзэнтацыя”</i>				2	[1]; [2]; [4];	Падрыхтоўка праектнага задання*
Тэма 8.	Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення				2	[1]; [2]; [4];	Складанне студэнтамі прафесіянальных слоўнікаў (20-30 тэрмінаў)*
Тэма 9.	Гісторыя і сучаснасць беларускай тэрміналогіі і тэрмінографіі.		2			[4];[8]; [9]; [11]; [13];	Паведамленні, презентацыі*
Тэма 10.	Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы.		2			[1]; [2]; [7] [17]; [20];	Аналіз стылёвых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям. Пераклад тэкстаў*
Тэма 11.	Навуковы стыль. <i>Агульная харэктарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў.</i> <i>Праект 1 “Прафесійная самарэзэнтацыя”.</i>				2	[21]; [29];	Абарона праектаў*

Тэма 12.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. <i>Праект 2 “Публічная прамова”.</i>				2	[7; 14; 15; 21]	Падрыхтоўка праектнага задання*
Тэма 13.	Прыёмы рэдагавання навуковага тэксту. <i>Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксле. Структурна-семантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі.</i>				2	[7; 8; 14; 17; 21]	Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў*
Тэма 14.	Жанры навуковай літаратуры.				2	[10; 14; 15; 17]	Напісанне анатацыі, тэзісаў, рэзюме (на выбар)*
Тэма 15.	Афіцыйна-справавы стыль.		2			[10; 17; 19; 21]	Пераклад на беларускую мову афіцыйнасправавых тэкстаў*
Тэма 16.	Культура прафесійнага маўлення. <i>Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце).</i> <i>Праект 2 “Публічная прамова”.</i>		2			[10; 15; 19; 21]	Абарона праектаў*
	УСЯГО: 34		18		16		

* мерапрыемствы бягучага контролю

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

АСНОЎНАЯ ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Венедзіктаў, С.В. Беларуская мова. Юрыйчная лексіка: вучэбны дапаможнік. - Мінск: Вышэйшая школа, 2019. – 126 с. – Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэbnага дапаможніка для курсантаў і студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных спецыяльнасцях.
2. Сучасная беларуская літаратурная мова: вучэбны дапаможнік / пад рэдакцыяй Д.В. Дзятко. – Мінск : Вышэйшая школа, 2017. – 588 с. – Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэbnага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па філалагічных спецыяльнасцях.
3. Маршэўская, В.В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для юрыстаў і эканамістаў : вучэбны дапаможнік. - Мінск: РІВШ, 2020. – 231 с. – Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэbnага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных і эканамічных спецыяльнасцях.
4. Каценка, А.В. Беларуская мова. Юрыйчная лексіка: вучэбны дапаможнік / Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь. – 2-е выданне, перагляджанае. – Мінск: Акад. МУС Рэсп. Беларусь, 2018. – 137 с. – Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэbnага дапаможніка для курсантаў і студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных спецыяльнасцях.
5. Зразікова, В.А. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для эканамістаў: вучэбны дапаможнік / В. А. Зразікова, А. В. Губкіна. - Мінск : Вышэйшая школа, 2016. – 382 с.
6. Савіцкая, І. І. Сучасная беларуская мова. Лексікалогія. Фразеалогія. Лексіграфія : дапаможнік / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. - Мінск: БДУ, 2014. – 93 с. – Рэкамендавана Вучэбна-метадычным аб'яднаннем па гуманітарнай адукацыі ў якасці дапаможніка для студэнтаў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях 1-21 05 01 “Беларуская філалогія (па напрамках)”, 1-21 05 02 “Руская філалогія (па напрамках)”, 1-21 05 04 “Славянская філалогія”, 1-21 05 05 “Класічная філалогія”, 1-21 05 06 “Рамана-германская філалогія”.
7. Багамолава, А.М. Стылістыка і культура беларускага маўлення : вучэб. дапам. – Мінск: Изд-во Гревцова, 2012. – 301 с. – Дапушчана М-вам адукацыі РБ у якасці вучэб. дапам. для студ. устаноў выш. адукацыі па філ. спец.
8. Лепешаў, І.Я. Практыкум па беларускай мове: вучэбны дапаможнік. – 2-е выданне, папраўленае і дапоўненае. – Мінск : Вышэйшая школа, 2010. – 332 с. – Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэbnага дапаможніка для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей вышэйших навучальных устаноў.

Дадатковая

9. Ляшчынская, В.А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка : вучэбны дапаможнік. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 255 с. – Рэкамендавана Навукова-

 Гайдукова, Е.В.

метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці дапаможніка для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей вышэйших навучальных установ.

10. Канцавая, Г.М. Беларуская мова. Марфеміка. Словаўтварэнне : вучэб.-метад. дапаможнік для студ. псіхолага-педагагічнага фак. (спец. 1-01 02 01 “Пачатковая адукацыя”, 1-01 02 02-09 “Пачатковая адукацыя. Сацыяльная педагогіка”, 1-01 02 02-05 “Пачатковая адукацыя. Замежная мова”, 1-01 02 02-03 “Пачатковая адукацыя. Музычнае мастацтва”) / Брэсцкі дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна. – Брэст : БрДУ імя А.С. Пушкіна, 2010. – 94 с.

11. Антанюк Л.А. Беларуская мова: прафесійная лексіка: курс лекций. – 4-е выд., стэр. – Мн.: Акад. кір. пры Прэзідэнце РБ, 2006. – 238 с.

12. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: вучэбна-метадычны комплекс для студэнтаў спецыяльнасці 1-24 01 02 “Правазнаўства” / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт ; складанне і агульная рэдакцыя С.А. Вялюгі, А.І. Зянько. – Наваполацк: ПДУ, 2005. – 307 с.

13. Вялюга, С.А. Беларуская мова (прафесійная лексіка): вучэбна-метадычны комплекс для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей / Сяргей Антонавіч Вялюга, Анатолій Іосіфавіч Зянько ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт. – Наваполацк : ПДУ, 2011. – 263 с.

14. Вялюга, С.А. Беларуская мова (прафесійная лексіка) [Электронный ресурс]: электронны дапаможнік для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей / Сяргей Антонавіч Вялюга, Сяргей Іванавіч Красоўскі. - Электронные текстовые данные (42,5 МБ). – Новополоцк: ПГУ, 2015. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).

15. Струкава, С.М. Беларуская мова (прафесійная лексіка) [Электронный ресурс]: электронны дапаможнік для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей / С. М. Струкава ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт ; [рэдактар I.М. Бязборшчая]. – Наваполацк : ПДУ, 2015. – 1 электрон. аптыч. дыск (CD-ROM).

16. Антанюк, Л. А. Беларуская мова: спецыяльная лексіка / Л. А. Антанюк, Б. А. Плотнікаў. – Мінск : Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Рэсп. Беларусь, 2004. – 128 с.

17. Пятрова, Н.Я. Беларуская мова. Прафесійная лексіка : метадычны дапаможнік для студ. Міжнар. ін-та дыстанцыйнай адукацыі БНТУ / Н. Я. Пятрова, Г. В. Цеплікава ; Мін-ва адукацыі РБ, Бел. нац. тэхн. ўн-т. – Мінск : БНТУ, 2011. – 57 с.

18. Беларуская мова (прафесійная лексіка) : вучэб.-метад. дапаможнік для студ. БНТУ: у 4 ч. Ч. 3 : Лексікалогія і лексікаграфія. Беларуская навуковая тэрміналогія / М-ва адукацыі РБ, Бел. Нац. тэхн. ун-т, каф. бел. і рус. моў; пад рэд. Л.А. Гіруцкай. – Мінск : БНТУ, 2008. – 139 с.

19. Практыкум па беларускай мове / пад рэд. Г.М. Малажай. – Мінск. 2005. – 316 с.

20. Смольская, Т.М. Беларуская мова: юрыдычная лексіка / Т.М. Смольская, Л.У. Хрышчановіч. – Мінск, 2006. – 239 с.

21. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы : Вучэб. дапаможнік. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мн. : Універсітэцкае, 1995. – 294с.

Слоўнік

ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ЗАЛІКУ

1. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры.
2. Структура беларускай нацыянальнай мовы. Вызначальныя рысы літаратурнай мовы. Тэрытарыяльныя дыялекты.
3. Месца беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці моў. Асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з іншымі славянскімі мовамі. Беларуская мова сярод усходнеславянскіх моў.
4. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў. Вывучэнне беларускай мовы ў рэспубліцы і за мяжой.
5. Гістарычныя этапы фарміравання і развіцця беларускай мовы.
6. Працэсы ўнармавання беларускай мовы ў XX - пачатку ХХ ст.
7. Гісторыя графічных сістэм беларускай мовы.
8. Стан і статус беларускай мовы ў канцы ХХ - пачатку ХХІ стст. у Рэспубліцы Беларусь.
9. Гістарычныя вытокі білінгвізму ў Беларусі. Паняцце моўнай інтэрферэнцыі. Феномен “трасянкі”.
10. Паняцце моўнай нормы. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння.
11. Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, дзеясловаваў
12. Лічэбнік. Скланенне лічэбнікаў і асаблівасці іх ужывання з назоўнікамі.
13. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ў беларускай мове.
14. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле паходжання.
15. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле сферы ўжывання.
16. Паняцце «тэрмін», «тэрміналогія», «тэрмінасістэма». Асаблівасці тэрмінаў. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія.
17. Асноўныя спосабы ўтварэння тэрмінаў.
18. Лексікаграфія. Тыпы слоўнікаў.
19. Гісторыя і сучаснасць беларускай тэрміналогіі і тэрмінографіі.
20. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў.
21. Актуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піар-тэхнолагій.
22. Агульная харектарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў.

23. Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўтваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, члянімасць, лагічнасць. Завершана сць.
24. Асаблівасці і прыёмы рэдагавання навуковага тэксту.
25. Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры.
26. Асноўныя характеристыкі афіцыйна-справавога стылю. Групы афіцыйна-справавой документацыі.
27. Афіцыйна-справавы стыль. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання.
28. Мова і маўленне. Віды і тыпы маўлення. Адзінкі маўлення.
29. Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце).
30. Прафесійнае маўленне. Прывёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты).

АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Самастойная работа студэнтаў па дысцыпліне “Беларуская мова (прафесійна лексіка)” прадугледжваецца ў дзвюх формах: самастойная работа студэнтаў і кіруемая самастойная работа студэнтаў (КСР).

З улікам спецыфікі і профілю адукцыі найбольш эфектыўнымі формамі і метадамі арганізацыі самастойнай работы пры засваенні вучэбнай дысцыпліны з’яўляюцца:

- выкананне пісьмовых практикаванняў і тэстаў;
- выкананне заданняў у форме канспектаў вучэбных матэрыялаў і дакладаў;
- індывідуальнае вывучэнне літаратуры па тэмах дысцыпліны;
- падрыхтоўка пісьмовых перакладаў з рускай мовы на беларускую вучэбных і навуковых тэкстаў па дысцыплінах спецыяльнасці;
- распрацоўка матэрыялаў для слоўнікаў прафесіянальнай лексікі па спецыяльнасці;
- рэферыраванне і анализ прафесійна арыентаваных тэкстаў; рэдагаванне навуковых тэкстаў;
- складанне і выкананне тэстаў;
- падрыхтоўка презентацый для публічных выступленняў (дакладаў) па тэмах вучэбнай праграмы і дысцыплінах спецыялізацыі.

Змест самастойнай работы студэнтаў Дзённая форма атрымання вышэйшай адукцыі

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і выкарыстаныя крыніцы	Колькасць гадзін
	РАЗДЗЕЛ 1. АГУЛЬНААДУКАЦЫЙНАЯ СФЕРА	
	Тэма 1. Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. <i>Літаратура [1, 3, 7]</i>	2
Паглыбленае вывучэнне асобных тэм вучэбнай дысцыпліны	Тэма 2. Сістэмная арганізацыя беларускай мовы. <i>Літаратура [6, 12, 13]</i>	2
	Тэма 3. Беларуская мова сярод іншых моў. <i>Літаратура [1-5]</i>	2
	Тэма 4. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. <i>Літаратура [6, 7, 13]</i>	2

	<p>Тэма 6. Нормы беларускай літаратурнай мовы. <i>Літаратура [6, 10]</i></p>	2
	<p>РАЗДЗЕЛ 2. НАВУЧАЛЬНА-ПРАФЕСІЙНАЯ СФЕРА</p> <p>Тэма 7. Лексічна сістэма беларускай мовы. <i>Літаратура [6, 11, 13]</i></p>	2
	<p>Тэма 8. Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. <i>Літаратура [9, 13,]</i></p>	2
	<p>Тэма 11. Навуковы стыль. <i>Літаратура [6]</i></p>	2
Падрыхтоўка праектнага задання “Прафесійная самапрэзентацыя”	<p>Тэма 7. Лексічна сістэма беларускай мовы. <i>Літаратура [6, 11, 13]</i></p>	2
	<p>Тэма 11. Навуковы стыль. <i>Літаратура [6]</i></p>	2
Падрыхтоўка праектнага задання “Публічная правова	<p>РАЗДЗЕЛ 2. НАВУЧАЛЬНА-ПРАФЕСІЙНАЯ СФЕРА</p> <p>Тэма 12. Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. <i>Літаратура [2-4, 7, 15]</i></p>	2
	<p>Тэма 16. Культура прафесійнага маўлення. <i>Літаратура [2-4, 7, 15]</i></p>	2
Падрыхтоўка да задачы заліку		2
Усяго:		26

КАНТРОЛЬ ЯКАСЦІ ЗАСВАЕННЯ ВЕДАЎ

Дыягностика якасці засваення ведаў праводзіцца ў форме бягучага контролю і прамежкавай атэстациі.

Для дыягностикі вынікаў вучэбнай дзейнасці выкарыстоўваюцца наступныя формы:

1. складанне вуснай аўтабіографіі;
2. індывідуальная творчая заданні;
3. правядзенне дэбатаў, дыскусій;
4. тэставыя заданні;
5. аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў;
6. падрыхтоўка проектнага задання;
7. Складанне студэнтамі прафесіянальных слоўнікаў
8. Аналіз стылевых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям
9. Пераклад на беларускую мову афіцыйнасправавых тэкстаў.

Мерапрыемствы бягучага контролю праводзяцца на працягу семестра і ўключаюць наступныя формы контролю:

1. Тэставыя заданні;
2. Аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў;
3. Падрыхтоўка і абарона пректаў.

Вынік бягучага контролю за семестр ацэньваецца адзнакай па 10 бальшай шкале і вылічваецца на аснове адзнак, якія былі выстаўленыя падчас правядзення мерапрыемстваў бягучага контролю напрацягу семестра.

Адзнака бягучага контролю (Б) за семестр вызначаецца як сярэднеарыфметычная величыня па выніках мерапрыемстваў бягучага контролю па формуле 1:

$$B = (B_1 + B_2 + B_3 + \dots + B_n) / n$$

Адзнака па выніках бягучага контролю можа быць павышана з улікам ўдзелу студэнта ў навукова-практычных мерапрыемствах, вучэбнадаследчай, навукова-даследчай працы (пры дасягненні істотных вынікаў).

Форма прамежкавай атэстациі - залік.

Выніковая адзнака (ВА) ўлічвае адзнаку па выніках бягучага контролю (Б) і адзнаку, атрыманую на заліку (З).

Выніковая адзнака (ВА) па дысцыпліне «Беларуская мова (професійная лексіка)» вызначаецца па формуле 2:

$$VA = 0,5 \times B + 0,5 \times Z$$

Табліца 1. Складнікі выніковай адзнакі па дысцыпліне і іх вагавыя каэфіцыенты.

Складнікі	k	B	(1-k)	3
-----------	---	---	-------	---

выніковай адзнакі (ВА)	0,5	Формула 1	0,5	*
------------------------------	-----	-----------	-----	---

* Адзнака, атрыманая студэнтам на заліку за пісьмовы адказ па білеце.
Білет ўключае 1 тэарэтычны пытанне. Адзнака выстаўляецца па 10-балльной шкале.

Адпаведнасць выніковай адзнакі вызначаецца па наступных правілах:

- «залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі ад 4 да 10 балаў,
- «не залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі ад 1 да 3 балаў.

**ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ
ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ**

Назва дысцыпліны, з якой патрабуеца узгадненне	Назва кафедры	Прапановы аў зменах у змесце вучэбной праграмы па вывучаemай вучэбной дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумару пратакола)
<i>Основы турмалінікі</i>	<i>Кафедра свойстваў томулінікі</i>	<i>Чеб</i>	

Загадчык кафедры

К.Г.Н., дацэнт

С.А. Шыдлоўскі